

TEMA 3

Skole

Vores nye skole – skole- og undervisningsfrihed

Hvorfor skulle man ikke starte en ny lilleskole? Af Søren Erhard Hansen, formand for Lilleskolerne

Kunsten at starte en ny skole Af Per Vinther, Periskop

Arven fra barndommen Af Else Marie Andersen

Ny kurs reddede ny vestsjællandsk friskole Af Else Marie Andersen

TEMA 3

Skole

Vores nye skole –
skole- og undervisningsfrihed

Lang vej fra initiativ til ny skole...

Fra 1999 – 2009
har Lilleskolerne

..... Fået masser af henvendelser fra forældre og lærere som går med tanker om at starte en ny skole og som har talt med en mindre gruppe om deres tanker....

27 Haft kontakt (telefon, møder og mail) med 27 initiativgrupper der i en periode arbejdede seriøst med at oprette en ny fri/lilleskole

2 initiativer er stadig i støbeskeen – heraf er en skole anmeldt til start august 2010

7 skoler kom i gang og er fortsat i fuld gang

3 skoler kom i gang men er lukket igen

15 initiativer kom aldrig i gang.....

Her mødte vi de **27** seriøse initiativer:

Lolland, Stigs Bjergby, Nordsjælland, Næstved, Torup /Frederiksværk, Strøby/Køge, Frederikshavn, Svendborg, Samsø, Lomborg, Løgumkloster, Lolland, København, Vestsjælland, Amager, Lolland, Brovst, Horsens, Århus, Lemvig, Roskilde, Grenå, Valby, Nordfyn, Vejle, Amager, Klitmøller

Hvorfor skulle man ikke starte en ny lilleskole?

Begrundelser og politisk legitimitet flytter sig i takt med samfundets udvikling og skiftende politiske dagsordner – Men at en ny skole betyder noget for mennesker personligt er ikke til at komme uden om!

Af Søren Erhard Hansen, formand for Lilleskolerne, skoleledere på Den Lille Skole

Der har været lilleskoler i mindst 60 år. I 1949 tog en kreds af forældre initiativ til at starte Den Lille Skole i en lejlighed på Østerbro i København. Et par år senere fulgte Århus Friskole, fordi forældrene til elever i en eksperimentalklasse på Møllevangsskolen besluttede at sende børnene i friskole i et lille hus i Egå. Siden er der blevet mange flere og hvert år får vi i Lilleskolerne henvendelser fra nye skoleinitiativer – nogle kommer i gang og vinder

Søren Erhard Hansen

fodfæste de første afgørende år, andre må opgive. En ting er sikkert: Er man først blevet engageret i arbejdet med lave en ny skole, bliver ens liv aldrig helt det samme bagefter.....

Når jeg møder mennesker udenfor friskoleverdenen og fortæller om de unikke muligheder, der er i Danmark med hensyn til at starte en ny skole, bliver de overraskede. Mange kender slet ikke den mulighed, de fleste synes det lyder spændende og nogle måske lidt besværligt; men næsten alle har en mening om det. Skolens hverdag, undervisning og problemer optager i den grad os alle både i mødet mellem mennesker og i offentligheden.

I Lilleskolerne rykker vi hurtigt ud til nye forældre kredse for at hjælpe med opstarten. Tit går spørgsmål og henvendelser på det tekniske og økonomiske: Hvordan ansætter man en skoleleder, hvad med bygninger, hvordan ser et skolebudget ud, hvad er lovkrav til elevtal og undervisning. Men efter min opfattelse er det "bare" besværligheder, der kan løses med vilje og energi – og dygtige skoleledere! Det rigtigt svære er de løbende processer i forældre kredsen med at begrunde og beskrive den nye skole, både internt og eksternt – hvad er skolens berettigelse? Her har de nye bestyrelser et vigtigt ansvar for at sikre dette.

Skolen tager farve af tiden

Der er ofte meget forskellige bevæggrunde til at starte en ny skole – både fra skole til skole, men også som tendenser gennem tiden. Samfundet og dermed opfattelsen af skolens kerneydelse har undergået store forandringer siden efterkrigstiden og specielt Folkeskolen har været udsat for utallige reformer. Derfor er mange lilleskoler i deres oprindelse også forskellige alt efter, hvordan diskursen om "den gode skole" var på starttidspunktet – senere har skolerne udviklet sig med eller mod tidsånden.

Rektor Stefan Hermann, Professionshøjskolen Metropol, har identificeret 4 overlappende tendenser i synet på grundskolens samfundsmæssige rolle:

1950'erne: Livet ind i skolen - skolen ind i livet.

Her satte man barnet som menneske i

højsædet og satte fokus på pædagogikken frem for f.eks. det faglig pensum - læreren blev til pædagog.

1970'erne: Samfundet ind i skolen – skolen ud i samfundet.

Her blev barnet til elev og kommende demokratisk medborger, der skulle forandre samfundet. Læreren var socialpædagogisk agent.

1990'erne: Personen ind i skolen – skolen ind i personen.

Her blev eleven til en unik person med ansvar for egen læring – læreren blev til coach.

2000'erne: Konkurrencen ind i skolen – skolen ind i konkurrencen.

Her blev eleven til en, der skal præstere bedst muligt og læreren til specialist og professionel vejleder.

Jeg kender efterhånden mange lilleskoler og deres historie og jeg mener, at det er muligt at identificere mange træk fra ovenstående i skolernes selvforståelse. På min egen skole kan man tydeligt se, hvordan de forskellige trends har sat sig spor i skolens fag, aktiviteter og selvbeskrivelse.

Pointen er, at forældre kredsen på en nystartet skole - måske uden at vide det - så at sige skriver sig ind i den aktuelle skoledebat: På den ene side skal man være et konkret alternativ til for eksempel folkeskolen, på den anden side skal man påtage sig en samfundsmæssig opgave á la ovenstående tendenser for at sikre sig den fornødne legitimitet.

I Lilleskolerne har vi måske været vant til, at skolerne kunne legitimere sig ved begrundelser fra 50'erne og 70'ernes forståelser af skolens rolle, for eksempel med udgangspunkt i reformpædagogik eller kritisk pædagogik. Men det er helt nødvendigt at være åbne for, at der kan være andre ligeså legitime grunde til at starte en ny skole, ikke mindst i disse år, hvor kommunalreformene har sat sine spor på Danmarkskortet indenfor sundhedsvæsen, daginstitutioner, ældreområdet, handicapområdet og folkeskolen: Fusioneringer, skolened- og sammenlægninger, centraliseringer, effektiviseringer, lukninger af specialtilbud etc.

Forældrenes vilkår, forestil-

linger og spørgsmål skal tages alvorligt

Mange forældre oplever, at der pludselig bliver lang vej til (folke-)skolen – både bogstaveligt og i overført betydning. Børnene skal transportere sig længere, det nære og kendte fællesskab med kammeraterne i de lokale områder forsvinder, der oprettes nye specialskoler, og samarbejdet mellem fritidsinstitutioner og skole udhules. Dialogen mellem forældre og skole bliver tung og fremmed – man vil gerne have synlig og nærværende ledelse.

Mange forældre ser også en sammenhæng mellem disse centraliseringer og folkeskolens magtesløshed i forhold til nogle af de helt store sociale opgaver: Mobning, inkludering og specialundervisning.

Her må det være helt legitimt at starte en ny lokal skole, et lokalt fællesskab med kort afstand mellem deltagere og beslutninger. Disse lokale fællesskaber imødekommer nutidens behov for lokal forankring i den globale forandring.

Men samtidig påtager forældrene på en ny skole sig, når det lykkes, også et stort ansvar for ikke at skabe en eksklusiv skoleboble og lukke omverdenen ude.

Der går sjældent mange år før de nye forældre, der ikke var med i opstarten, udfordrer skolen på dens samfundsmæssige ansvar: "Hvordan forholder skolen sig til mobning, rummelighed, integration, sundhed, konkurrence, specialundervisning, innovation, globalisering, bæredygtighed?" Hvordan og hvornår en ny skole – eller gammel for den sags skyld - vil svare på alt dette, må den selv bestemme, men at den svarer seriøst på meget af det er nok klogt.

Hvis den enkelte skole ikke kan legitimere og positionere sig i forhold til den gældende diskussion om skolens rolle i samfundet, mister den sin berettigelse – det er der heller ikke noget galt i. Men heldigvis er det sjældent, at en skole på den måde mister fodfæste – ikke desto mindre er det afgørende at være opmærksom på skolernes evne til at legitimere sig – for det er nok det bedste værn mod at undervisnings- og skolefriheden indsnævres politisk.

Kunsten at starte en ny skole

Skoleøen - Samsø har landets største dækning af skoler - især privatskoler - i forhold til øens indbyggerantal og skolebørn. Onsbjerg Lilleskole er det sidste skud på stammen af skoletilbud, og den er siden starten i 2003 vokset fra 12 til 47 elever. Årsag: engagement, nærvær og tryghed for børn og forældre

Af Per Vinther, Periskop

At være øboer kan være en isoleret fornemmelse. Specielt, hvis færgeforbindelsen er ustabil og løber ind i det ene problem efter det andet med færgeaflysninger og forsinkelser til følge. Sådan har det været på Samsø i denne vinter, og samtidig har en Kattegatbro fra Jylland til Sjælland over Samsø spøgt i både kommunalvalgkampen og på landsplan med de jyske politikere i front.

Det tager en time at sejle til Samsø fra Hou i Jylland, og da jeg ankommer, bliver jeg hentet af én af Onsbjerg Lilleskoles to ledere, Jacob Mohr Nielsen.

Godt fem minutter fra færgelejet ligger Onsbjerg Lilleskole. På køreturen fortæller Jacob i dag mandag om fredagens helt store ulykke og samtaleemne på skolen og blandt forældre og børn:

»Ja, uha, vi havde vandskade på skolen og 15.000 liter vand løb ud og ødelagde alt oppe fra og ned. Det helt store spørgsmål var, om forsikringen dækkede. Det gør den ikke ved frostskafer, og vandskaden og dens følger kunne have lukket skolen,« fortæller han og tilføjer lettet:

»Heldigvis dækker forsikringen, men pyh ha en forskrækkelse.«

Værelserne på 2. sal, hvor vandskaden opstod, lejer skolen ud til feriegæster og andre, og skolen har en fortid som Onsbjerg Pension og Lejrskole. Lige indtil 2002, hvor Ellen Togeskov som lærer på Samsø Friskole var til forældresamtale i

huset. Hun tænkte med det samme: "Det her er stedet, vi skal slå til nu!"

Vovet at starte ny skole

Ellen Togeskov og to andre lærere, Susanne Nielsen og Michael Jørgensen, havde i et stykke tid rumlet med tanken om at lave en ny skole på Samsø. I forvejen var der godt nok to skoler: folkeskolen i Samsøs største by, Tranebjerg og så Samsø Friskole i Nordby.

Men lysten til at lave en skole, der er baseret på nærvær, fællesskab og samarbejde var stor, og da huset var til salg, slog hun og de to andre lærere samt to ægtefæller til og købte stedet.

»Ideen opstod, fordi jeg altid har været glad for at være lærer, og vi var så en arbejdsgruppe med nogle lærere, der ville finde ud af, hvad det væsentligste er for en god skole. Hvis folk svinger sammen får man den bedste skole, og det gjorde vi. Vi ville skabe en skole, der har samarbejde i højsædet,« fortæller Ellen Togeskov.

De vidste godt, at det var vovet at starte en tredje skole på øen. De troede på det, men var også nervøse.

Igennem lang tid arbejdede de hårdt på det, og snakkede med mange gode kolleger for at få råd. Et godt råd, når man skal starte en ny skole er at hente råd og erfaringer fra andre, der har prøvet det og ved noget om det.

»På den måde var vi klædt godt på, og jeg havde en god fornemmelse for, hvad forældrene gerne ville have,« fortæller Ellen Togeskov.

De fik en forældrekræds, en skolekræds og en bestyrelse for skolen, og det var vigtigt at få på plads.

»Heldigvis er der mange engagerede forældre her på Samsø, og da det er et lille samfund spredte rygten sig hurtigt, og vi fandt forældre til at stå bag skolen og bakke den op

11 elever første dag

Der blev snakket pædagogik og værdier blandt forældre og lærere i det nye initiativ, og samtidig søgte de hjælp hos Lilleskolerne. Noget, de ikke kunne være foruden.

»Jeg er en person, hvor der ikke er ret langt fra ide til handling, fra problem til løsning, og det at løse problemerne sammen. Sådan er vores skole også. Før vi åbnede fik vi meget stor hjælp fra Lilleskolerne og fra en advokat. Det hjalp os utroligt meget og gjorde det nemmere for os, og det er vigtigt at søge hjælp og råd,« understreger Ellen Togeskov.

Hurtigt rygtedes det, at en ny skole åbnede, de havde også annoncer i aviser, og de afholdt info-møder. Da alt det formelle var plads efter et halvt år, var skolen klar til at åbne dørene.

Skolen havde første skoledag 4. august 2003. Den startede med 11 børn til første skoleår, men så kom det ét barn til lige før tælledagen i september, og vupti opfyldte skolen kravet om minimum elevtal på 12 i forhold til Undervisningsministeriet.

At starte en ny skole handler også om de rigtige mennesker på det rigtige tidspunkt. De var til stede på Samsø og omkring Ellen Togeskov.

»Ja, det var heldigt, at vi var de rigtige mennesker, der ville det samme, og Samsø er som ø fantastisk til familier med børn. Der var heller ingen, der modarbejdede os, og jeg troede derfor, der kom mange flere elever fra begyndelsen, men det gjorde der ikke.«

De 11 børn, der startede var initiativtagernes egne børn og så børn fra sydøen. Onsbjerg ligger midt på øen, men den nye

skole trak ikke børn nordfra, hvor Samsø Friskole jo også ligger.

Kun til 7. klasse

Skolen blev fra begyndelsen delt op i tre grupper: yngste (0. – 1. klasse), mellem (2. – 4. klasse) og ældste (5. – 7. klasse). Fordi initiativtagerne havde været lærere i mange år, var det rimeligt nemt for dem at skabe en dagligdag, og efter det første år endte de med 14 elever, 2. år endte de med 24 elever, og tredje år var de flere end 30. I dag har skolen 47 elever, fordelt med 13 i ældste, 17 i mellem og 17 i yngste. Lærerstaben har udviklet sig i takt med elevtallet, og i dag er der fem lærere og en pedel ansat.

Skolen har hele tiden været en skole, der kun går til 7. klasse, fordi det kan være svært at skabe et tilbud i en overbygning

med få elever, fordi de enten søger til øens store folkeskole, der har over 300 elever, eller de søger til en af øens to efterskoler.

»Vi skal ikke have mere end til 7. klasse, og vi kan maks. være 10 elever flere,« siger Ellen Togeskov.

Når skolen ikke er større, betyder det, at de fem ansatte lærere arbejder meget. Desuden har skolen i alt kun en halv leder – Ellen Togeskov er pædagogisk leder på kvart tid, mens Jacob Mohr Nielsen er administrativ og økonomisk leder ligeledes på kvart tid. Resten af tiden tilbringes sammen med børnene i undervisningen.

Praktikanterne, der er på Onsbjerg Lilleskole siger også, at lærerne arbejder meget, men det er kun naturligt, siger Elle Togeskov og forklarer hvorfor:

»Vi er meget omkring børnene hele dagen og tager os af dem med meget

nærvær. Vi er en skole, hvor alle er tæt på hinanden, og hvor medarbejderne kan li' hinanden. Det er utroligt vigtigt! Vi fester sammen, vi er meget sammen, og her er rart at være. Folk føler sig velkomne, forældrene har tillid til os, og vi har en god dialog.«

I dag er skolen veletableret og sikre på eksistensen.

Maden samler skolen

En studerende fra RUC lavet for nogle år siden en undersøgelse af skolerne her på Samsø. Den undersøgelse viste, at Onsbjerg Lilleskole bliver valgt ud fra måden, de laver skole på. Og så den gode skolemad, som de selv laver hver dag sammen med eleverne. Maden prioriterer de meget, også selv om det er dyrt.

Alle voksne og børn på skolen spiser

sammen hver dag, og her er også plads til meddelelser, kreative indslag og andet til gavn for skolens samvær.

Hun og de ansatte på skolen arbejder meget, og de kan håndtere der svære perioder, som der uvilkårligt vil komme.

Ellen Togeskov er uddannet lærer fra Blågaard Seminarium i 1989, er 52 år, og har en datter på 13 år, der går på Samsø Friskole.

»Vi har som skole et fortrinligt samarbejde med Samsø Friskole.«

En lilleskole er dit barn

Hun var tidligere lærer på Samsø Friskole, og før det var hun efterskolelærer. Hun har også startet en specialskole op, så iværksættergenet er stort hos hende.

Hun er god til at inspirere og samle folk, og hun bliver kaldt "Moder Lilleskole" i Onsbjerg.

»Mine evner og styrker er samarbejde, god kommunikation, få det gode ud af børn og voksne, og så er jeg ret skrap til at løse konflikter, være en del af undervisningen og inspirere mine kolleger. Som jeg plejer at sige: "En lilleskole er dit barn, og du skal give det mulighed for at udvikle sig". Det er det, vi er gode til her,« pointerer Ellen Togeskov.

Men til sommer er det slut. Efter 18 år på Samsø flytter hun fra øen. Ikke fordi, hun er utilfreds med noget.

»Jeg flytter tilbage til København med min datter, fordi jeg trænger til storbyens udfordringer igen. Jeg har boet her i 18 spændende år!«

Så er der kun tilbage at hun og de to øvrige ejere af bygningerne sælger dem til skolen.

»Skolen lejer bygningerne af os, og det er meningen, at skolen skal overtage bygningerne i 2010/2011. Det er bedst for alle, og jeg glæder mig til, at skolen kan overtage stedet.«

Arven fra barndommen

39-årige Lotte Kamp har sammen med jurist-veninden Ane Sandager etableret Ørestad Friskole for at give sin børn det rette skoletilbud. Nøjagtig som hendes mor og far gjorde, da hun skulle starte i skole. På fem år er skolens elevtal nået op på 106 elever. Målet er at nå op på 200-220 elever de kommende fem år

Af Else Marie Andersen

Æblet falder ikke langt fra stammen, lyder et kendt ordsprog. Og det gælder i høj grad for Lotte Kamps arbejdsliv. Selv om 39-årige Lotte Kamp er uddannet jurist, tog erhvervskarrieren for nogle år siden pludselig en helt anden drejning, der

Lotte Kamp

ubevidst førte hende over i sine forældres fodspor: Med hjælp fra Lottes mor har to jurister Ane Sandager og Lotte Kamp sammen etableret Ørestadens Friskole, der nu eksisterer på 5. år. Skolen har 106 elever, og planen er at nå op på 200-220 elever i løbet af de næste fem år.

”Ja, det er underligt, men er det ikke ofte sådan, at man ubevidst følger i sine forældres fodspor? Mine forældre gjorde i hvert fald det samme, da jeg skulle starte i skole. De etablerede Højbo Friskole i Højsted mellem Holbæk og Kalundborg, og det var en god skole. Mange af de ting vi gør her, har jeg med fra min egen skole”, fortæller Lotte Kamp, der i dag er skoleleder på Ørestad Friskole på Amager.

Ane Sandager er bestyrelsesformand på skolen.

Ønske om et normfællesskab

Ideen om at etablere sin egen helt nye skole opstod, da Lotte Kamp var gravid med barn nummer to. Det var i 2003. Hendes førstefødtes 1. skoledag nærmede sig med hastige skridt, men hvor skulle den store starte sit skoleliv? En mor fra det ældste barns børnehaven, Ane Sandager, var i samme situation. Da Lotte Kamp kom på barsel, blev der tid til at gøre noget ved ideen, og sammen begyndte de at lege med tanken om at starte deres egen skole.

”Jeg ønskede at finde en skole, hvor jeg selv følte mig godt tilpas som forældre. Jeg ville gerne have et normfællesskab med andre forældre, og det var jeg ret sikker på, at jeg ikke kunne få i folkeskolen”, fortæller Lotte Kamp.

Som forældre opdrager hun sine børn ud fra nogle ret bevidste normer, som hun gerne vil bibringe deres liv. Da børnene var helt små, blev der fx ikke tændt for Disney-show, for i det kampske hjem var der ikke tv. Slik var typisk skiftet ud med pandekager, når der skulle sødt på bordet. Og børnenes tid foran computeren er meget reguleret.

”Der er så meget, børn skal nå at lære på kort tid. Der er rigtig mange forbindelser i hjernen, der skal sluttes, og tusindvis af oplevelser med sanser, fysik og sociale relationer er nødvendige for børns udvikling. Vi må som forældre være omhyggelige med ikke at røve for meget

af børnenes tid, som de har brug for til at lære de grundlæggende ting i livet. Og her er computer og tv altså nogle tidsrøvere af rang”, siger Lotte Kamp.

I hendes og mandens opdragelse af deres børn er ’fællesskab’ og ’sundhed’ nøgleord. De vil præge deres børn med deres holdninger. Nu hvor børnene er blevet større, ønsker de, at skolen danner et normfællesskab, hvor det fx er muligt at lave aftaler med de øvrige forældre om fødselsdagsarrangementer og senere om alkohol.

På spørgsmålet om hun har fået det normfællesskab, som hun ønskede, svarer hun:

”Ja, det har jeg fået ud fra en skoleleders perspektiv, men nok ikke helt som privat forælder. Mine ambitioner er for høje. Men netop sådan er det jo at være i et fællesskab. Her er det ikke kun mig, der definerer normerne for fællesskabet. Det er ikke den type fællesskab, vi skal have”, siger hun med et smil.

Fællesskab er et grundsyn

Selv om ordet ’fællesskab’ typisk bliver brugt i den socialdemokratiske ordbog, er Ørestad Friskole ”upolitisk – uden religiøst eller politisk tilhørsforhold”, understreger Lotte Kamp.

Når skolen hedder Ørestad Friskole og ikke ”Ørestad Lilleskole” var det netop for undgå folks associationer til en venstreorienteret skole.

”Jeg siger ikke, at alle lilleskoler pr automatik er venstreorienterede, men folk forbinder ofte lilleskoler med at tilhøre venstrefløjen, og det ønskede vi ikke at blive associeret til. Jeg mener, at fællesskab er et menneskeligt grundsyn, og ikke et ord venstrefløjen har patent på at bruge”, siger Lotte Kamp.

Når skolen alligevel er medlem af Lilleskolernes Skoleforening er det fordi, det var den forening, der havde den bedste og mest professionelle vejledning til forældre, der ønskede at starte en ny skole. Og det var nødvendigt med gode råd i den proces.

Tre bjerge skulle forceres

Lotte Kamp husker det som en drøj tid at få skolen etableret. Tre bjerge skulle forceres først: 1. Hvor skulle skolen ligge?

2. Hvordan skulle de skaffe børn til den?
3. Hvem skulle være skoleleder?

”Det var ikke let at skaffe børn til en skole, når vi ikke engang kunne sige, hvor den skulle ligge – andet end på Vesterbro eller Amager – men det lykkedes”, fortæller Lotte Kamp.

En folder blev udarbejdet og uddelt på daginstitutioner og på biblioteket for at skaffe børn til skolen. Lokalplaner blev studeret for at finde et egnet sted til skolen. En villa var i udsigt, men Københavns Kommune spændte ben for den plan, for her måtte ikke ligge en skole. Derfor var der til sidst kun én vej: At købe en grund og bygge skolen op fra grunden. Som sagt så gjort.

Grunden på Nordre Digevej i den nyetablerede by Ørestaden på Amager blev købt for tre millioner kroner. 40 % af beløbet har de tre initiativtagere selv finansieret. Handelsbanken lånte dem resten, og så gik byggeriet i gang. Det første halve år fra august 2005 foregik undervisningen i lejede lokaler i en tagetage på Stadsgraven tæt på Christianshavn, men i januar 2006 stod skolens nybyggeri klar til indflytning, og så gik det stærkt.

Mor blev skolens første leder

Ingen af de to jurister havde den nødvendige pædagogiske indsigt til at drive skole. Derfor bad de Lottes læreruddannede mor om hjælp. Hun havde 14 års ledererfaring fra Højby Friskole, er læreruddannet, og hun blev overtalt til at blive skolens første leder.

”Hun sagde ja under den forudsætning, at hun kom til at arbejde med det, hun synes var sjovt: Børnene og undervisningen. Ane og jeg lovede, at vi nok skulle tage os af alt andet, herunder skolens administration. I praksis blev det mig som på det tidspunkt var formand, der fx lavede løn og lavede 5. septemberindberetninger, og det var mig, der sad med budgetter og regnskab. At finde forældre og opbygge kulturen var vi fælles om alle tre”, fortæller Lotte Kamp.

Arbejdet med skolen optog så meget af hendes tid, at hun sagde sit arbejde som jurist i Dansk Byggeri op og blev ansat på skolen som administrativ leder, som det hed i starten.

EEVERE

”Jeg startede med et fuldtidsarbejde og en kvart løn. Lidt efter lidt overtog jeg flere og flere ansvarsområder, og da min mor gik på pension i efteråret 2007, var det helt naturligt, at jeg overtog posten som skoleleder for det hele”, fortæller Lotte Kamp.

Det første år ansatte skolen en pædagogisk leder. Det har nu udviklet sig til, at skolen i stedet for en pædagogisk leder har en fagledelse, der består af flere lærere, hver med deres ansvar for et fag.

”Som skoleleder uden lærerbaggrund er det vigtigt at have kompetente lærere at støtte sig til, når der skal træffes beslutninger”, fastslår Lotte Kamp.

Skolen et trækluster

I starten var det svært at skaffe nok elever til skolen, men i dag har skolen en lang venteliste med 70-80 elever skrevet op til hvert klassetrin. Søskende har fortrin. I sommer startede 22 børn i børnehavklassen, heraf 15 søskendebørn og kun syv nye forældre børn.

Forud for et barns skolestart på Ørestad Friskole går en grundig proces i gang med kommende forældre, så det er ikke en tilfældig forældrebeslutning.

Allerede i februar 2010 holder skolen eksempelvis informationsmøde om skolestart i 2011 for ventelisteforældre og andre interesserede. Derefter tager skolens leder og et bestyrelsesmedlem på hjemmebesøg og drøfte skolens profil og forældrenes forpligtelser i skoleforløbet.

”Hjemmebesøget giver de bedste rammer for en samtale. Ikke fordi vi skal checke om der er rent, men forældrene slapper mere af, når de er på hjemmebane. Er der 80 på venteliste, falder cirka 30 fra efter informationsmødet, og så klapper vi i hænderne, for det er et bevidst valg. Vi vægter dialog med forældrene højt, og forældresamarbejde er kernen i et godt skoleforløb”, understreger Lotte Kamp.

Skal hun give en karakteristik af forældreprofilen på skolen lyder den:

”Det er forældre, der bruger tid på at tænke over, hvad de synes, der godt for deres børn. Det er ikke en eksklusiv kreds af forældre. For nogle er fællesskab vigtigt, men forældrene er meget forskellige. Nogle kommer og har tid til at få en kop kaffe, når de henter deres barn. Andre henter, lige før vi lukker 16.30”.

Skolens profil – niveaudelt undervisning

Men fælles for dem alle er, at de har sagt ja til det fundament, skolen har formuleret for undervisningen og driften. Eksempelvis har skolen ikke egne idrætsfaciliteter, men eleverne er ude 1 time hver dag for at få frisk luft.

Forældre kan få indflydelse på skolens undervisning og drift ved at komme med gode ideer, men skolens målsætning er formuleret og er fx kendetegnet ved, at undervisningen er niveaupdelte. Det vil sige, at eleverne bliver grupperet efter deres faglige niveau i det enkelte fag og ikke efter det årstal, de er født.

”Jeg kender da heller ikke arbejdspladser, hvor de ansatte er inddelt efter det årstal, de er født”, kommenterer Lotte Kamp.

Netop den niveaudelte undervisning er en af de ting, forældrene skal overveje grundigt, inden de takker ja til skolen, for det gælder også den dag, deres eget 9-årige barn bliver undervist i dansk sammen med børn på 7 år, mener Lotte Kamp og begrunder niveau-delingen sådan:

”Børn er forskellige og er fx ikke lige hurtige til at lære at læse. Nøjagtig som børn heller ikke lærer at gå samtidig, selv om de er søskende. Nogle synes, at man stempler børn ved at niveaupdele undervisningen. Men det handler grundlæggende om at acceptere, at børn er forskellige, og at de lærer i forskellige tempi”, siger Lotte Kamp og uddyber:

”Børn har krav på at få undervisning, der passer til dem, hvor de er, og de er hverken dårlige børn eller tabere, fordi de er lidt længere tid om at lære at læse”.

Slik forbudt på skolen

Foruden den niveaudelte undervisning lægger Ørestad Friskole vægt på, at børnene lever og spiser sundt. Slik er bandlyst på skolen. Til gengæld får børnene serveret frokost, der er lavet af skolens madmor – og obligatorisk at deltage i. Om formiddagen bliver der serveret frugt og boller, som forældrene bager på skift til klassens børn, mens madmor står for brød og frugt om eftermiddagen.

Skole fra kl. 8-15

Endelig er undervisningen tilrettelagt, så undervisning og SFO er lagt sammen i en sammenhængende skoledag, der indebærer, at forældre ikke må hente før kl. 15, for der kan være undervisning for de større børn indtil da, og de små har en obligatorisk legetime fra kl. 14 til 15.

”Det er vigtigt, at især de små børn får mulighed for at lege sammenhængende lang tid, inden forældrene henter. Derfor er der ingen forældre, der henter før efter kl. 15. Når først nogle børn begynder at blive hentet, opstår der en opbrudsstemning, og så er det en anden type leg, der foregår”, påpeger Lotte Kamp.

Skoledagen er til gengæld tilrettelagt med længere pauser i løbet af dagen, fx har børnene hver formiddag en halv times pause, til frokost er spisepausen 45 minutter plus 30 minutters frikvarter.

Lotte Kamp er ikke særligt optaget af, om sammensmeltningen af undervisning og fritid skal hedde ’helhedsskole’ eller ’heldagsskole’, som flittigt bliver drøftet i folkeskolen. For hende er princippet om en sammenhængende skole og de øvrige elementer i skolens profil et spørgsmål om ’sund fornuft’.

”De fleste forældre går på arbejde, så 95 % henter alligevel ikke før efter kl. 15”, siger hun.

Eksternt medlem af bestyrelsen

Lige nu står skolen over for en udvidelse for at få plads til nye børnehavklasser, så

Lotte Kamp og skolens bestyrelse er i gang med at planlægge en tilbygning. Grunden ved siden af skolen er allerede købt.

Planen er at nå op på 220 elever fordelt fra børnehaveklasse til 9. klasse om fem år, og selv om skolen lige nu har venteliste, har bestyrelsen alligevel taget hul på en strategisnak om, hvorvidt skolen skal til at profilere sig for at tiltrække elever, når en ny folkeskole ser dagens lys i Ørestaden i 2011.

Det er skolens eksterne medlem, Bjørn Godt-Hansen, der har taget hul på strategi-diskussionen. Han har tidligere været skoleleder for Hørsholm Lilleskole, men gik sidste sommer på pension.

”Vi har virkelig stor glæde af at have et eksternt medlem i bestyrelsen, fordi han kan se skolen udefra, og han får øje på ting, vi ikke selv har tænkt på, såsom: Hvad gør vi når den nye skole starter i Ørestad?”, fortæller Lotte Kamp, der taler med ham flere gange om ugen for at få sparring på sin ledelse af skolen.

Også hendes mor er tilknyttet som skolens konsulent. Hun giver faglig sparring til faglederne. Hun kører også lige nu en ugentlig studiekreds for alle lærerne om faglig iagttagelse og evaluering.

”Hun er en ildsjæl. Havde vi ikke brugt hende, skulle vi have fat i en anden konsulent, og hun er knap så dyr som andre. Vi har virkelig et godt samarbejde med hende. Jeg havde nok ikke kunnet samarbejde med hende, da jeg var 17 år, men vi har for mange år siden slebet de kanter, der skal slibes af”, siger Lotte Kamp.

På spørgsmålet om hun ser sig selv som skoleleder resten af livet, siger hun:

”Den vigtigste opgave som skoleleder er at lave en kultur, og der har jeg rigtig meget på hjerte endnu. Vi vokser hele tiden, og der er stor forskel på en lille arbejdsplads og en stor. Men den dag jeg ikke længere har børn her på skolen, kan det da godt være, jeg skal prøve noget andet”, siger Lotte Kamp, hvis yngste datter går i børnehaveklasse.

”Mange af de ting, vi har indført her på skolen, er noget, jeg har med fra min egen skole, og det var en god skole”, fortæller sko-

leleder Lotte Kamp, Ørestad Friskole. I øvrigt var det hendes forældre, der startede Højbo Friskole, hvor hun gik i skole som barn.

Fakta om Ørestad Friskole

Antal: 106 elever fra børnehaveklasse til 4.-5. klasse.
Mål: Om fem år at være en skole med 220 elever fra børnehaveklasse til 9. klasse.
Skolens Profil: Niveaudelt undervisning, sundhed og sammenhængende skoledag fra kl. 8 til 15. ”En skole, drevet af sund fornuft”, som skolelederen udtrykker det.
Skoleleder: Jurist Lotte Kamp
Bestyrelsesformand: Jurist Ane Sandager
Bestyrelse: formand, tre forældre, et eksternt medlem

Ny kurs red- dede ny vestsjæl- landsk fri- skole

Bregninge Bjergsted Friskole er en såkaldt protestskole, der åbnede få måneder efter, at den lille landsbyskole blev nedlagt i 2003. 'Overrummelighed' var ved at tage livet af skolen næsten, før den kom i gang, men nu har skolen fundet sine egne ben

Af Else Marie Andersen

"Du bliver ikke selv større af at gøre andre mindre" står der på skilte, klæbet på hoveddørene til Bregninge Bjergsted Friskole. Skiltene er en konstant påmindelse til nye og nuværende elever og lærere om, at skolen tager mobning alvorligt. Her

skal børn lære at læse, skrive og regne, men de skal også lære at være socialt ansvarlige og livsduelige.

"Social ansvarlighed er et af skolens kendetegn. Vi modtager ofte børn fra andre skoler, hvor de er blevet mobbet, og tit kan vi hjælpe dem, fordi det er en lille skole, men vi er ikke en specialskole", påpeger skoleleder Berith Bonnesen på Bregninge Bjergsted Friskole, der ligger mellem Kalundborg og Holbæk i Kalundborg Kommune.

Da hun startede som skoleleder for fire år siden, var overvægten af elever med sociale og indlæringsmæssige vanskeligheder ellers så stor, at friskolen var ved at knække nakken - som ny skole allerede, inden den rigtigt var kommet i gang.

"Det var svært at undervise eleverne, da jeg kom. Derfor var vi nødt til at kigge på, om vi kunne rumme alle de elever, der var taget ind på skolen", fortæller Berith Bonnesen.

I et tæt samarbejde med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, PPR i Kalundborg Kommune er en række børn nu blevet visiteret til specialskoler. Nogle børn er flyttet til andre skoler, hvor de passede bedre, så fra at være 90 elever de første år, er skolens elevtal nu nede på 81. Til gengæld trives de børn, der nu går på skolen.

"Man føler det som et nederlag hver gang, skolen skal give op, men vi var nødt til at se på barnets tarv og samtidig på helheden. Vi blev enige om, at vi kun skal have de børn, vi kan rumme på ansvarlig måde", fortæller Berith Bonnesen.

Trivsel i centrum

Skolens fokuspunkt i indeværende skoleår er trivsel. Det arbejdes der med lige fra elevråd til bestyrelse. Lærergruppen har det sidste års tid arbejdet meget med pædagogikken, og skolen har selv videreudviklet deres udgave af den såkaldte LP-model, som mange skoler eksperimenterer med for tiden. Sagt i få ord indebærer LP-modellen, at undervisningen retter sig efter barnets behov, at der er faste rammer, anerkendelse, opfølgning og tæt lærersamarbejde. Bregninge Bjergsted Friskole har dog udviklet deres egen model, som de kalder

En skole bliver til i protest

Social ansvarlighed var også et kendetegn for skolen, før den blev nedlagt i 2003. De store børn tog sig af de små, og i det hele taget var det en lille skole, som beboerne i det aktive lokalsamfund var glade for.

Alligevel besluttede daværende Bjergsted Kommune i 2003 at gøre alvor af truslen om at lukke den lille landsbyskole, der kun havde elever til og med 6. klasse. Kommunen ville i stedet satse på kommunens to øvrige skoler. Men en gruppe aktive forældre ville det anderledes.

Med velvillig hjælp fra kommunen, der stillede garanti for et kortvarigt lån, fik forældregruppen etableret et idegrundlag, som fundament for den nye skole.

"Idegrundlaget lå tæt op ad den tidligere folkeskole. Børn og forældre havde et godt forhold til hinanden, men på nogle områder skilte vi os ud som friskole. Vi besluttede blandt andet, at skolen skulle købe økologiske madvarer. Der skulle være mere bevægelse og motion i skoletiden. De skulle have flere kreative fag, og så ville vi gerne have en overbygning på, det var der ikke før", fortæller Mogens Højer Jensen, der var bestyrelsesformand, da friskolen blev etableret.

For mange børn med problemer

Som sagt så gjort. Lærerboligen blev indrettet til de ældste elever, så de fik et ungdomsmiljø, toiletter blev skiftet ud, vægge revet ned. Efter lukningen i juni, åbnede skolen igen efter sommerferien som Bregninge Bjergsted Friskole. 60-70 % af eleverne fortsatte på skolen.

"Vi skulle jo have skidt til at hænge

sammen. I starten sugede skolen de elever, vi kunne få, og så tiltrak skolen som ny skole jo mange af dem, der sad løst på andre skoler", fortæller Mogens Jensen.

Overbygningen blev på nogle måder en succes. Skolen tiltrak flere elever. Der kom et socialt godt miljø op at stå.

"Men vi havde nok for store forventninger i forhold til selvstændigheden, så vi måtte indføre flere rammer og regler for at få det til at fungere i den gruppe", siger Berith Bonnesen.

Nu har de store elever ikke længere et helt hus, fordi der er indrettet børnehaver i det, men de har en pavillon, hvor de har lov til lidt mere end de yngre elever. Vilkaarene er indrettet efter behovene.

Forældrepligter

Heller ikke forældresamarbejdet fungerer optimalt i starten. Nogle forældre var enormt aktive og lagde virkelig hjerteblod i arbejdet for skolen. Andre forventede nærmere, at skolen bare leverede varen. Eftersom flertallet af børn blot var fortsat fra den gamle folkeskole over i den nye friskole, var der en del forældre, der ikke havde valgt skolen - og skolens ide - aktivt til som friskole.

"Folk var aktive med at bygge toiletter om, male og bygge klasseværelser i sommerferien, men så faldt aktiviteten blandt forældrene. Det led vi en del af i nogle år, men det er hen ad vejen blevet ændret", fortæller Mogens Jensen.

I dag er skolens forældre meget aktive, oplever skolelederen, og der er et tæt samarbejde mellem skolen og forældrene. Er man forældre til børn på skolen, siger

T-modellen, hvor 't' står for trivsel. Modellen tydeliggør og styrker de principper og regler, som skolen allerede står for, og som skolen finder vigtig for børnenes trivsel og undervisning. Foruden en deltaljeret beskrivelse af den anerkendende klasseledelse indeholder de seks sider om T-modellen blandt andet de regler og vaner, der gælder for skolen og de enkelte klassetrin, men også den pædagogiske metode er beskrevet. Ønsket er at sikre eleverne mulighed for at rykke fagligt ved at differentiere, hvor det er muligt og tage mest muligt hensyn til læringsstile, men også at sikre faste rammer af hensyn til elevernes tryghed.

Ud over de rent faglige områder arbejder skolen med børnenes ansvarlighed, empati og selvværd via tydelig kommunikation, rollemodeller og samarbejde på alle niveauer.

Om et år vil skolen foretage en evaluering, der skal vise, hvorvidt de faglige mål er nået, og om klassernes trivsel er bedre end før. Skolen tester nu to gange årligt i rent faglige tests, fremover er det målet at supplere det med en ny test af elevernes personlige, alsidige udvikling. Målt på gennemsnittet ved afgangsprøven ligger skolens faglige niveau i øjeblikket lidt over områdets øvrige folkeskoleskoler.

Berith Bonnesen

man ikke bare ja til at komme til forældre-møder og samtaler som på en almindelig folkeskole, man siger også ja til at udføre forældrepligter: Forældre skal deltage i to arbejdsdage årligt for at hjælpe med at vedligeholde skolen. Desuden skal de melde sig til arbejdstjenester i løbet af året. Det kan være at slå græs, gøre rent eller male vinduer.

”Det er nu ikke noget, der tager mere end en time om måneden, men det betyder, at forældrene lærer hinanden at kende. Den dag to børn har en konflikt, er det lettere at rede ud, når forældrene kender hinanden indbyrdes”, påpeger Berith Bonnesen.

Skolen har også en aktiv støttekreds, som står for forskellige arrangementer og donerer gaver og penge til skolen.

Livsduelighed

Foruden social ansvarlighed er høj faglighed, personlig udvikling og livsduelighed nøgleord for skolens virke og formuleret som skolens værdigrundlag.

”Jeg fik lov at få ”livsduelighed” med i værdigrundlaget for skolen, for jeg synes, det er sådan et godt ord”, siger skolelederen med et imødekommende smil.

For hende er livsduelighed ikke kun et ord på et papir. Det forekommer også at være et styringsparameter for hendes daglige prioriteringer, der skal sikre, at børnene på skolen netop bliver livsduelige i forhold til at begå sig senere i livet. Fx er hun meget opmærksom på, at den lille skole på landet ikke skal lukke sig om sig selv, men netop åbne sig op over for det omliggende samfund, så børnene får kend-

skab til - og indsigt i - forskellige kulturer og måder at agere i samfundet. For nyligt havde hun fx en japansk underviser boende i to måneder for, at eleverne kunne møde en lærer fra den anden ende af jordkloden. Skolen har også meget bevidst ansat en muslim som lærer. Desuden har skolen både børn, der er kristne, og nogle der er Jehovas Vidner, og til sommer åbner skolen for første gang dørene for to børn med anden etnisk oprindelse end dansk.

”Det er lykkedes at få to ikke danske børn til at starte i børnehaveklassen, det er vi glade for. Vi vil nemlig gerne afspejle samfundet omkring os, og vi synes, det er vigtigt, at børn lærer at være tolerante over for andre kulturer”, siger Berith Bonnesen.

I en kort afstand fra hinanden ligger tre lilleskoler, der netop har etableret et samarbejde, så eleverne kan deltage i nogle af hinandens fester og arrangementer for på den måde at give eleverne et større netværk.

Ikke en overklasseskole

Lige nu afspejler skolens elevsammensætning et gennemsnitligt dansk samfund. Skolen har både børn af højtuddannede forældre, og børn af forældre med ingen eller kun få års uddannelse.

”Vi bliver som lilleskole tit skudt i skoene, at vi skummer fløden og tager de bedst stillede borgeres børn, men det er noget sludder. Vi har alle typer børn lige fra højtuddannede forældre til familier med store vanskeligheder, og vi vil gerne have børn med problemer, men ikke flere, end vi kan rumme og gøre det ordentligt”, understreger skoleleder Berith Bonnesen.

Fremtiden ser lys ud

Skolen har lige nu 81 elever, fordelt fra børnehaveklasse til 9. klasse. Det giver i snit lidt over otte elever i hver klasse, derfor samlæs klassetrinene to og to.

”Vi er begyndt at få så mange elever ind, at vi kan køre et klassetrin ad gangen. Den nye børnehaveklasse, der starter efter sommer her i 2010 kommer nok op på 18 elever. Lige nu er 16 elever skrevet op, og der ringer hele tiden forældre, så den skal nok blive fyldt op. Vi har elever skrevet op frem til 2015”, fortæller Berith Bonnesen.

Selv om det er skolens ønske at få 18 elever i hver klasse, er det ikke et mål, der skal nås for enhver pris.

”Vi bliver ikke 180 børn på skolen lige med det samme, og det skal vi heller ikke. Det er sundt at vokse langsomt. Hvis vi pludselig fik en halv klasse fra en anden skole, ville vi overtage deres kultur, og det skal vi ikke. Vi vil gerne have dem enkeltvis, så vi kan bevare den kultur, vi har på skolen i dag”.

Og sagt med få ord – set med skolelederens øjne er det: Tillid til hinanden, et anerkendende miljø og social ansvarlighed over for hinanden.

”Hvis børn vokser op i det miljø, bliver det noget de naturligt tager med sig i deres voksne liv, og det er en del af det at være livsduelig”, påpeger Berith Bonnesen.

Skolen har ikke kun formået at genskabe rammerne for at udvikle livsduelige mennesker. Også skolens egen helt konkrete livsduelighed – læs: overlevelse – er på vej i den rigtige retning. I hvert fald er Bregninge Bjergsted Friskole netop kommet ud af regnskabsåret 2009 uden røde tal på bundlinjen. For første gang i flere år kan skolen fremvise et overskud på omkring 100.000 kr.

